BÖLÜM 10

TÜRK GELENEĞİNİN IŞIĞINDA, GELECEĞE MİRAS ESERLERİ ÜLKEMİZE KAZANDIRMAYI MİSYON EDİNEN SANATÇI: ÖZLEM ÖZER TUĞAL

Nermin DEMİRKOL[1]

GİRİŞ

Doğanın sanattaki yansımalarını temel alan bir anlayışı benimseyen seramik ve cam sanatçısı Özlem Özer Tuğal, eserleriyle izleyicilerini içsel bir yolculuğa davet etmekte; aynı zamanda farklı disiplinlerden uzmanları projelerine dâhil ederek, kültürel miras niteliği taşıyan çalışmalar üretmektedir. Bu yönüyle sanatçı, disiplinlerarası iş birlikleriyle şekillenen ve geleceğe aktarılan sanatsal üretimleri sayesinde alanda dikkat çeken isimler arasında yer almaktadır.

Tuğal, el emeğinin ve sanatın mucizevi buluşması olan seramik-cam eserleriyle estetik ve zanaat arasındaki ince çizgide ustalıkla gezinmektedir. Sanatçının yaratıcı serüveni hem geleneksel hem de yenilikçi yöntemleri bir araya getirerek, izleyicilere hem tanıdık hem de şaşırtıcı olabilecek bir görsel ve duyumsal deneyim sunmaktadır.

Tuğal'ın sanat pratiği, bireysel yaratıcılık ile kolektif miras arasında köprü kurarak, kalıcı eser projeleriyle hem yerel hem de uluslararası düzeyde büyük ilgi toplamaktadır. Cam ve seramik eserleri, sanatseverleri hayran bıraktığı gibi, sanata dair algıları da derinleştirmektedir.

Özlem Özer Tuğal'ın eserleri gelenekselin ışığında, çağdaş sanat sahnesine getirdiği yenilikçi yaklaşım ve sanatsal ifade zenginliğiyle, zamansız bir etki yaratmaya devam etmektedir.

[1] Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, nermin.demirkol@kocaeli.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9088-023X

Sanatçı Özlem Özer Tuğal, yalnızca bireysel üretimle sınırlı kalmayan sanatsal yaklaşımıyla, kamusal alanları sanatla buluşturmayı ve geleceğe kalıcı eserler bırakmayı bir misyon olarak benimsemiştir. Sanat yaşamı boyunca birçok proje ve iş birliğiyle, toplumun kültürel belleğini besleyen, mekânla bütünleşen seramik panolar üretmiş; bu eserlerle estetik duyarlılığı geniş kitlelere ulaştırmayı hedeflemiştir. Kamusal sanat anlayışını merkeze alan projelerinde, yalnızca dekoratif öğeler değil, aynı zamanda düşünsel bir derinlik ve kültürel aktarım da gözeten sanatçı, bu yönüyle çağdaş Türk seramik sanatına kalıcı katkılar sunmuştur.

SANATLA TANIŞMASI

Sanatçı, sanata olan ilgisinin, modelist olan annesinin yaptığı özel tasarımları kıyafetlere dönüştürürken onu büyük bir hayranlıkla izlemesi ile başladığını, annesinin bildiklerini, tecrübelerini kendisine aktarması ile pekiştiğini ifade etmektedir. Tuğal, sanata olan yatkınlığı sebebiyle aile üyeleri ile birlikte verilen karar neticesinde evlerine çok yakın olan Bakırköy'de bulunan Anadolu Kız Meslek Lisesi Resim Bölümünde sanat eğitimine başladı. Lisans eğitiminde kent ölçekli seramik tasarımına odaklanma: 1970'li yıllarda doğan Özlem Özer Tuğal, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü'nden mezun olmuş ve yüksek lisansını 1997'de tamamlamıştır. Lisans yıllarında mimari iç mekân ve dış mekân düzenlemeleri için işlevsel seramik tasarımları geliştirmeye yönelen Tuğal, örneğin 1992–1996 arasında Cool Bar Etiler, C21 Genel Yönetim Binası ve Capitol Binası gibi yapıların dekorasyon projelerinde yer almıştır. Bu deneyimler, onun geleneksel atölye ortamının ötesinde kent bağlamında ölçek büyütme yönündeki ilgisini ortaya koydu. Aynı dönemdeki çalışmaları, seramik heykel ve pano tasarımlarında estetik ile işlevi birleştirmeyi amaçlayan bir tutumla şekillendi. Yüksek lisans çalışması ve "Günümüzde Özgün İşlevsel Seramik Sanat Objeleri" tezi: Tuğal, yüksek lisans eğitimini de Marmara Üniversitesi'nde sürdürdü ve 1997 yılında "Günümüzde Özgün, İşlevsel Seramik Sanat Objeleri" başlıklı tezini tamamladı. Bu tez çalışması, seramiğin tarihi süreci, masaüstü objelerden iç mekân ve dış mekân uygulamalarına, hatta kentsel ortamlarda kullanılmaya yönelik seramik eserlere kadar uzanan geniş bir yelpazeyi ele aldı. Tezde, özgün işlevsel sanat objelerinin nasıl tasarlandığı ve hangi estetik-kavramsal çerçeveyle ele alındığı inceledi. Tuğal'ın danışmanı Prof. Güngör Güner yönetiminde hazırlanan bu çalışma, özellikle sanatta işlevsellik kavramını

vurgulamış hem günlük kullanıma uygun formda hem de sanatsal değeri yüksek, mekâna özgü seramik eserler oluşturmayı hedefledi.

Kavramsal yaklaşım ve sanatçı incelemeleri: Tuğal, yüksek lisans süreci boyunca yerli ve yabancı pek çok çağdaş seramik ve heykel sanatçısını inceledi. Bu incelemeler, onun kavramsal çerçevesini oluşturmada önemli rol oynadı. Türkiye'den seramik sanatının önde gelen isimlerinin yanı sıra, dünya çapındaki işlevsel sanat objeleri ve yerleştirme (enstalasyon) uygulamaları da dikkatini çekti. Bu bağlamda, sanatçının ele aldığı eserler bireyin kullanım deneyimi ile sanatsal ifadeyi birleştiren yapıda oluşturdu. Tuğal'ın yaklaşımında, sanatsal süreçte işlevselliğin ön planda tutulması; objelerin hem estetik hem de kullanışlı olmaları gerektiği düşüncesi hâkimdir. Bu nedenle tez çalışmasında masaüstü, iç mekân, dış mekân ve kent ölçeğindeki objelere değinilmesi, geniş kapsamlı kavramsal bir perspektifin ürünü olarak görülebilir. Mekâna özgü kent seramikleri üretim ideali: Öğrencilik yıllarından itibaren Tuğal'ın hayalinde kent mekanlarına özgü seramik eserler yaratma hedefi öne çıkmıştır. Girişimler ve prototip çalışmalarla başlayan bu süreç, zamanla sistematik projelere dönüştü. Tuğal, kentsel çevrelerde kullanılmak üzere dayanıklı ve işlevsel seramik elemanlar üretmeyi amaçladı. Özellikle kamusal alanlarda yer alacak panolar, duvar kaplamaları, oturma grupları ve çeşmeler tasarlama fikri onun temel tutkularından biri olmuştu. Bu doğrultuda, mezuniyet sonrasında da akademik çalışmalarını sürdürürken kent seramiklerine odaklanmaya devam etti. Önemli kent projeleri (bahçe seramikleri, çeşmeler, dış mekân uygulamaları): Tuğal'ın tasarım alanında ürettiği kent seramikleri; bahçe düzenlemeleri, büyük ölçekli çeşmeler ve farklı dış mekân elemanları içermektedir. Örneğin bir "dış bir "seramik oturma grupları" projesinde, park ve meydan gibi ortak kullanım alanlarına yönelik modüler oturma birimleri geliştirdi (ozlemozertugal.com)

"Özgün İşlevsel Seramik Sanat Objeleri" başlıklı ilk proje sergisini 1997 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Yüksel Sabancı Sanat Merkezi'nde açtı. Bu sergide, tezinde derinlemesine incelediği kent seramikleri konusunu kendi özgün tasarımlarıyla yorumladı. Sergide öne çıkan eserlerden biri, sanatçının Çintemani desenini üç boyutlu forma taşıyarak oluşturduğu özel tasarımlardan oluşan oturma grubudur. İnsan ergonomisine uygun biçimde tasarlanan masa ve sandalyeler ile birlikte, demontabl kitaplık ve çekmeceli konsoldan oluşan işlevsel heykeller, serginin dikkat çeken diğer parçaları arasındaydı.

Görsel 1. Yıldız Teknik Üniversitesi Yüksel Sabancı Sanat Merkezi, Seramik Sergisi, Seramik fonksiyonel çintemani formunda masa, dolap, komidin, sandalye heykelleri serisi, 1100 c derecede fırınlanmıştır.

Çintemani motifi ile ilgili çok farklı görüşler sunulmaktadır. Timur'un üç kıtadaki hükümdarlığını temsil eden Çintemani motifinin, bu sebeple Timur devri sikkelerinde kullanıldığını, zaten Timur'un ihtişamlı döneminden de bir tek Çintemani motifinin kaldığından söz edilmektedir. Bir başka görüşe göre de güç ve kuvveti simgeleyen bu motife Kaplan Gözü ya da Leopar Beneği denmektedir. Kıyafetlerde kullanılarak saraylı ve halktan olan bireyleri ayırabilmek amacıyla kullanılmıştır. (Hayırsevera, 2020)

Sanatçı, doğadan esinlendiği gibi, zengin kültürel mirasımızda önemli bir yere sahip olan "çintemani" desenini de postmodern formlara uygulamaktadır. Bu yaklaşımla, geleneksel motiflerin çağdaş formlarla uyumunu başarılı bir şekilde yakalayarak eserlerine yansıtmaktadır. Geleneği ve geçmişi yadsımayan bir çağdaşlık ilkesini benimseyen sanatçı, prehistorik dönemden başlayarak Selçuklu ve Osmanlı'ya uzanan işlevsel seramik sanatının izlerini günümüz estetik ve işlevsel gereksinimlerine uyarlamaktadır. Ancak bu yaklaşım doğrultusunda, özellikle yanlış ve taklitçi eğilimlerden kaçınmakta; bu tür yanılgıların sanat üretiminde doğurabileceği sakıncalara dikkat çekmektedir.

Görsel 2. Kale Seramik Fabrikası Çan Müzesi açılışında sergilenen, 170x80x50cm boyutlarında seramikten fonksiyonel "çintemani" kitaplık heykeli

Sanatçı, kullanım amaçlı objelerde işlevsel formu belirlerken tarihsel ipuçlarını postmodern bir bakış açısıyla değerlendirmekte; her bir çalışması hem estetik değer taşımakta hem de işlevselliğin en üst düzeye çıkarılması hedefiyle kullanıma yönelmektedir. Bu döneme ait çalışmalarında, fiziksel ve estetik ihtiyaçlara yanıt verebilecek özgün, işlevsel sanat objeleri ön plana çıkmaktadır.

Benzer şekilde, proje bazlı çalışmalarında da doğal ve kültürel çevreyle uyumlu bir anlayışla, geleneksel Selçuklu ve Osmanlı motiflerini kullanarak park, bahçe gibi kamusal alanları zenginleştirmeye yönelik tasarımlar üretmiştir. Ayrıca, büyük ölçekli projelerde su ve akış temalarını ele alan "büyük boyutlu çeşme" tasarımları üzerinde de yoğunlaşmıştır. Tuğal'ın kent seramikleri projeleri, mekâna özgü yerleştirme ve kullanıcıyla etkileşim perspektifine dayanmaktadır; bu sayede sadece işlevsel değil, aynı zamanda bulunduğu çevreye sanatsal bir değer de katmaktadır.

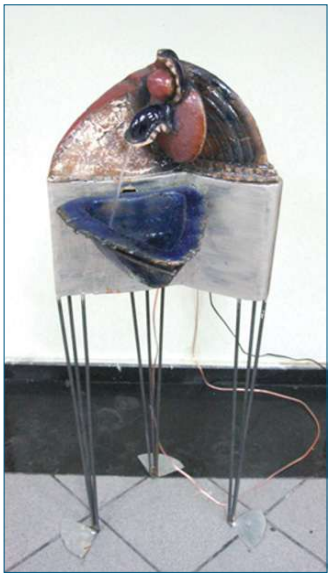

Görsel 3. Yıldız Teknik Üniversitesi Yüksel Sabancı Sanat Merkezi, Seramik Sergisi, Seramik "çintemani" formunda fonksiyonel komidin heykeli

ÖZLEM ÖZER TUĞAL'IN SERAMİK SANATINDA KÜLTÜREL MİRASIN POSTMODERN YORUMU

Tuğal'ın tasarımlarında sıklıkla Türk kültür ve sanatına ait ögeler, özgün bir postmodern üslupla yeniden yorumlanmaktadır. Geleneksel motif, desen ve formlar; çağdaş seramik teknolojileri ve yenilikçi renk paletleri ile harmanlanarak estetik bir bütünlük içinde yeniden ele alınmaktadır. Bu yaklaşımla, tarihî değerler günümüz estetik anlayışı içerisinde yeniden hayat bulmakta; izleyiciye hem nostaljik bir anlam hem de yeni bir deneyim sunulmaktadır. Tuğal'ın eserlerinde yerel zanaat geleneği ile modern düşünce arasındaki gerilim, yaratıcı bir avantaja dönüştürülmektedir. Ortaya çıkan eserler ise işlevsellik ile sanatsallığı bir arada barındıran, kent yaşamının ruhuna uygun objeler olarak öne çıkmaktadır.

Bu tematik çerçeve, Özlem Özer Tuğal'ın lisans ve yüksek lisans süreçlerinde kent seramikleri alanına nasıl yöneldiğini, tez çalışmasıyla nasıl bir kavramsal zemin oluşturduğunu ve bu doğrultuda hangi projeleri gerçekleştirdiğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Tuğal'ın hikâyesi, geleneksel seramik bilgisini kentsel bağlamda işlevsel sanata dönüştürme arzusunun akademik ve pratik boyutlarda nasıl biçimlendiğine dair önemli bir örnektir.

Görsel 4. Postmodern Çeşme yıl 2000

Görsel 5. Postmodern Çeşme detay

Görsel 6. Seramik Osmanlı Tuğ heykelleri 1, 1000C Derecede pişirilmiş, boyutları 170x160x50cm

Görsel 7. Seramik Osmanlı Tuğ heykelleri 2

ÖZLEM ÖZER TUĞAL'IN "TÜRK SU KÜLTÜRÜNÜN SERÜVENİ" İSİMLİ ÇALIŞMALARI ÜZERİNE

Seramik sanatçısı ve akademisyen Özlem Özer Tuğal, "Türk Su Kültürünün Serüveni" başlıklı çalışmalarıyla, suyun tarihsel ve kültürel bağlamda taşıdığı anlamları sanatsal bir ifade diliyle yeniden yorumlamaktadır. Tuğal bu projelerinde, suyun sadece fiziksel bir varlık olarak değil, aynı zamanda tarih boyunca Türk kültüründe taşıdığı sembolik, estetik ve işlevsel değerleri de merkeze almaktadır. Su, özellikle Osmanlı ve Selçuklu medeniyetlerinde mimari, şehir planlaması ve gündelik yaşamla iç içe geçmiş bir unsur olarak önemli bir yere sahiptir. Tuğal, bu derin mirası çağdaş seramik sanatı aracılığıyla yeniden gün yüzüne çıkarmayı hedeflemektedir. "Türk Su Kültürünün Serüveni" kapsamında üretilen eserlerde, çeşme mimarisine özgü unsurlar, akışkan form dili, çintemani ve lale gibi geleneksel motifler çağdaş bir üslupla yeniden yapılandırılmaktadır. Bu yapıtlar hem kent estetiğine katkı sağlamakta hem de izleyiciyle kültürel bir bağ kurmayı amaçlamaktadır. Sanatçı, seramik malzemenin doğasına uygun olarak suyun hareketini, akışkanlığını ve yaşam verici özelliğini eserlerinde biçim ve yüzeyle ifade etmektedir.

Tuğal'ın bu çalışmalarında dikkat çeken bir diğer özellik, eserlerin mekâna özgü biçimde tasarlanmasıdır. Parklar, meydanlar, kültürel alanlar gibi kamusal mekânlar için geliştirilen bu projeler hem estetik hem de işlevsel özellik taşımakta; kullanıcıyla doğrudan etkileşim kuran sanatsal yapılar olarak öne çıkmaktadır. Sanatçı, bu tür projelerinde yalnızca geçmişi referans almakla kalmayıp, suyun günümüzde ve gelecekte sahip olduğu çevresel ve sosyokültürel önemi de vurgulamaktadır. Tuğal'ın "Türk Su Kültürünün Serüveni" başlıklı çalışmaları, kültürel hafızanın günümüz sanatıyla buluştuğu, gelenekselin postmodern yaklaşımla yeniden hayat bulduğu nitelikli sanat örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Bu projeler, aynı zamanda sanatçının kent seramikleri alanındaki araştırma ve üretim pratiğinin önemli bir parçasıdır ve su kültürü üzerinden toplumsal belleğe estetik bir katkı sunmaktadır.

Görsel 8. Suyun Günümüze değin serüveni serişi seramik fonksiyonel çeşmeler

Görsel 9. Suyun Günümüze değin serüveni

Görsel 10. Çeşmeler detay, kültür bakanlığı serisi seramik fonksiyonel çeşmeler özel ödülü

Özer, Sanat Anlayışım ve Eserlerde İşlenen Konular şöyle açıklıyor:

"Sanat benim için sadece bir ifade biçimi değil, aynı zamanda bir hafıza taşıyıcısı, bir kültür aktarıcısıdır. Her eserimde geçmiş ile bugün arasında bir köprü kurmaya, kültürel mirasımızı yorumlamaya ve gelecek kuşaklara aktarmaya çalışırım. Sanat anlayışımın temelinde; geleneksel değerlerin çağdaş bir estetik anlayışla harmanlanması, bireysel duygularla toplumsal belleğin buluşturulması ve sanatın iyileştirici gücüne olan inanç yer alır. Eserlerimde sıklıkla tarihsel referanslara, Anadolu kültürünün izlerine, geleneksel yaşam pratiklerine ve doğaya yer veririm."

Sanatçı için özellikle seramik sanatının taşıdığı kadim anlam, bu anlatılar için en uygun malzeme olur. Çamurun biçim alması, renklerin dile gelişi, yüzeyde sırla oluşan katmanlar… Bunların her biri izleyiciye aktarılmak istenen mesajın bir parçasıdır. Çalışmalarımda üretim süreci yalnızca teknik bir faaliyet değil; aynı zamanda bir araştırma, düşünme ve yeniden yaratma sürecidir. Konu belirlerken genellikle onu derinden etkileyen bir tarihî dönem, bir halk geleneği, bir efsane ya da toplumsal bir meseleden yola çıkar. Bu ilham kaynağı doğrultusunda yoğun bir okuma ve araştırma sürecine girer, ardından kavramsal çerçeveyi oluşturur. Çizimler, hacim denemeleri, özel sır tarifleri ve sergi mekânına özgü planlamalar bu sürecin ayrılmaz parçalarıdır. Sanatının bir diğer temel ayağı, insan psikolojisine dokunma çabasıdır. Sanatla terapi alanında yaptığı çalışmalar, ona sanatın yalnızca görsel bir deneyim olmadığını, aynı zamanda derin bir içsel dönüşümün de aracı olabileceğini öğrettir. Bu nedenle eserlerinde hem estetik hem de ruhsal düzeyde bir etki bırakmayı amaçlar. Sosyal sorumluluk bilinciyle geliştirdiği projelerde, sanatın dönüştürücü gücünü farklı toplumsal kesimlerle buluşturmayı hedefler.

Engelli bireyler, özel gereksinimli öğrenciler, yaşlılar ya da travma sonrası desteğe ihtiyaç duyan bireylerle gerçekleştirdiği erişilebilir sanat ve sanat terapisi atölyeleri, bu anlayışın sahadaki yansımalarıdır. Kültürel mirasa duyduğu saygı, doğaya ve insana olan bağlılığımla birleştiğinde, sanatında bütüncül bir ifade biçimi ortaya çıkar. Her sergi, her koleksiyon, bu dünyaya bırakılmak istenen bir iz, bir mesaj ve bir duygu aktarımıdır. Anadolu Kültürü, Tamgalar anlamları ve Mitolojik hikayeler: Anadolu'nun tarihî ve kültürel zenginliklerinden beslenerek, bu kültürün simgeleri, figürleri ve anlatıları üzerine çalışmalar yapar.

Görsel 11. Kale Seramik Fabrikası Çan Müzesi açılışında sergilenen, "Anadolu Kadını" isimli seramik çeşme heykeli 1.5mx 1mx1m boyutlarında

Anadolu'nun köklü geçmişinden ilham alarak, geleneksel öğeleri çağdaş bir bakış açısıyla yeniden yorumlar. Postmodern Yaklaşımlar: Özlem Özer Tuğal, geleneksel sanat formlarını postmodern bir perspektifle ele alır. Yani, eski teknikleri modern estetikle harmanlayarak, geçmiş ve günümüz arasındaki bağlantıyı kurar. Büyük boyutlu çeşmeler, Geometrik Desenler ve Mimarî: Özlem Özer Tuğal, geometrik desenler üzerine de çalışmalar yapmaktadır. Özellikle Selçuklu dönemindeki mimarî yapıların desenlerini inceleyerek, bu desenlerin matematiksel kuralları ve uygulamaları üzerine sanat eserleri üretir.

SANAT VE EĞİTİM BULUŞMASINDA BİR YOLCULUK: ÖZLEM ÖZER TUĞAL'IN İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA'DAKİ EĞİTMENLİK SÜRECİ VE SANATSAL ÜRETİMİ

Sanat eğitimi sürecinde, öğrencilerin yalnızca teknik becerilerinin değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal birikimlerinin de geliştirilmesi öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, Selçuklu ve Osmanlı mimarisi ile çini sanatına özgü tezyinat motifleri, seramik ve cam malzemelerinin kullanım teknikleri bağlamında ele alınmakta; öğrencilere söz konusu alanlarda kuramsal bilgi ve uygulama becerisi kazandırılmaktadır. Eğitim anlayışı, öğrencilerin tarihsel sanat üretim süreçlerini kavramalarını temel alır. Bu doğrultuda, tarihî eserlerin üretiminde kullanılan tekniklerin, yöntemlerin ve estetik kuralların öğrenilmesi önceliklidir. Öğrenciler, bu bilgileri pratiğe dökme sürecinde tarihî eserlerin reprodüksiyonlarını gerçekleştirme olanağı bulmakta, bu da hem uygulama deneyimi kazanmalarını hem de tarihsel farkındalık geliştirmelerini sağlamaktadır. Söz konusu yöntem, geleneksel sanat çizgilerini koruyarak özgün ve çağdaş yorumlar geliştirmeye olanak tanımakta; öğrencilerin sanatsal ifade biçimlerini zenginleştirmektedir. Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası sanat projelerine katılım, öğrencilerin profesyonel sanatçılarla doğrudan etkileşim kurmalarına, güncel üretim süreçlerini gözlemlemelerine ve sektörel deneyim kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Bu çok boyutlu eğitim yaklaşımı, öğrencilerin yalnızca teknik olarak yetkin değil, aynı zamanda kültürel açıdan donanımlı ve yaratıcı bireyler olarak mezun olmalarını mümkün kılmakta; mezuniyet sonrası sanatsal üretim süreçlerine etkin biçimde katılabilmelerinin zeminini oluşturmaktadır. profesyonel sanatçılarla doğrudan etkileş **ilgi ve**

Görsel 12. İstanbul Üniv. Avcılar kampüsü kuş evi heykeli Selçuklu motifli postmodern tasarım

Görsel 13. İstanbul Üniv. Avcılar kampüsü kuş evi heykeli Selçuklu motifli postmodern tasarım. Su Sebilleri Serisi 2013

Görsel 14. İstanbul Üniv. Avcılar kampüsü Selçuklu motifli postmodern tasarım. Su Sebil Serisi Seramik su kapları

SANATIN İYİLEŞTİRİCİ VE KAPSAYICI GÜCÜ: SANAT TERAPİSİ İLE ERİŞİLEBİLİR SANAT ÇALIŞMALARI

Tuğal, sanatın yalnızca estetik bir ifade değil, aynı zamanda toplumsal bir iyileştirme aracı olduğuna inanmaktadır. 2014 yılında, Prof. Dr. Resa Aydın başkanlığında, Uzman Songül Altınsaçlı'nın koordinatörlüğünde ve kendi mesleki katkılarıyla kurulan ENUYGAR Sanat Atölyesi'nin kurucu üyelerindendir. Burada "Sanat Terapisi Atölyesi" ve "Erişilebilir Sanat Atölyesi" projelerini hayata geçirdi. Sanat terapisi alanındaki çalışmaları, özel gereksinimli bireylerle kurduğu iletişimde onların yaratıcı potansiyellerini açığa çıkarmayı hedefledi. Atölyelerde verilen eğitimler, bireyin psikolojik durumunu doğru analiz etme, uygun davranış biçimini sergileme ve bu yolla bireyin içsel dengesine katkı sağlama ilkesine dayanmaktadır.

Özer için, Engelsiz Sanat Atölyesinin Temel Amaçları:

Sanatın yaratıcı, motive edici ve iyileştirici gücünü öğrencilerin fark etmesini sağlamak. Özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları aşmalarını desteklemek. Disiplinler arası sanat çalışmaları yoluyla öğrencilerin özgüvenlerini artırmak Seramik üretiminde kullanılan araç ve tekniklerin doğru kullanımını öğretmek. Seramik alanında yetkin bireyler yetiştirerek, onların eğitimci olma kapasitelerini geliştirmek. Atölye paylaşımlarında yardımlaşma, dostluk ve eşit görev dağılımını teşvik etmek.

Sanat terapi atölyelerinde olumlu iletişim ve sevgi dolu yaklaşımın, bireyin kazanılması açısından hayati olduğuna inanan Tuğal, eğitmenlerin bu alanda eğitim almadan sahaya çıkmaması gerektiğini vurgulamaktadır.

Amaç: Özel gereksinimli bireylerin sanata erişimini sağlamak, iyileştirici sanat ortamları yaratmak ve öğrencilerle birlikte üretim süreçleri yürütmek.

Sonuç: Hem sanatsal üretim hem de toplumsal dönüşüm odaklı birçok uygulamalı eğitim programı hayata geçirilmiştir.

Sanatın İyileştirici Gücü/ Engelsiz Sanat Atölyesi

Sanatla terapi süreçlerinde hem öğrencinin hem de eğitmenin farkındalığı geliştirdiğini vurgulayan Özer Tuğal, bu alanda birçok çalışma yaptı. Pozitif duyguların bedensel frekansı olumlu yönde etkilediği inancını savunan sanatçıya göre,

bu sinerji yaşamın döngüsünü olumluya çeviren bir anahtar olduğu bilincindedir. Onun için sevgi ve iyilikle yönlendirilen her sanat terapisi süreci, katılımcılar için dönüştürücü ve güçlendirici bir deneyime dönüşmektedir.

Görsel 14. İstanbul Tıp Fakültesi yatan ve ayakta hastalara sanat terapisi atölyeleri çalışmaları

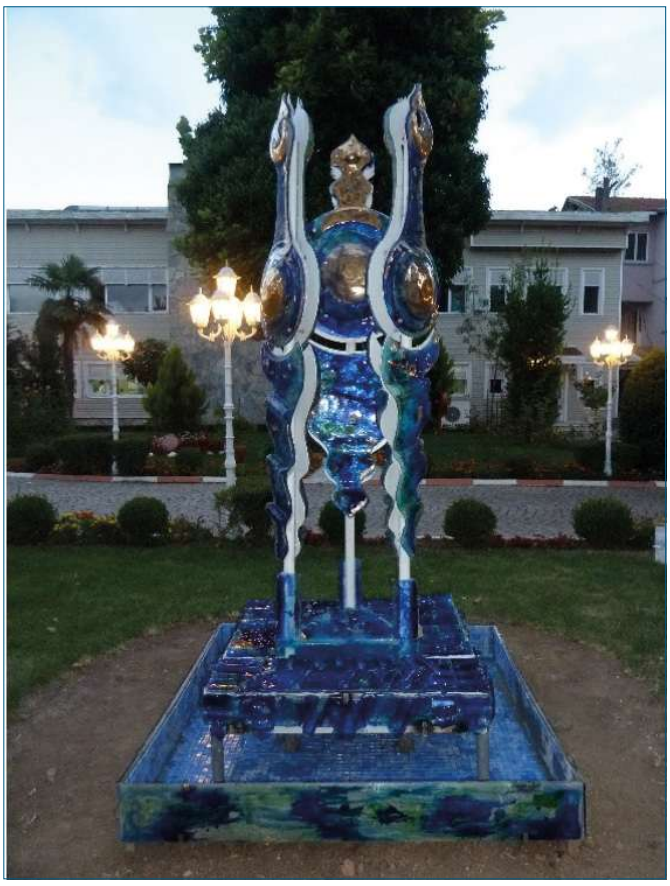
Sanat Terapisi Uygulamaları – İTF. Psikiyatri Anabilim Dalı İş birliği (2016–2018)

Sanatçı Özer Tuğal, sanat terapisi alanındaki çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı iş birliğiyle yürütmüş; bu kapsamda hem yatarak hem de ayakta tedavi gören hastalarla uygulamalı atölye çalışmaları gerçekleştirdi. Seramik, desen ve boyama gibi sanat temelli uygulamalar aracılığıyla bireylerin duygusal ifadelerini güçlendirmeleri hedefledi. Sanatçının almış olduğu sanat terapisi eğitimi, yürütülen uygulamaların bilimsel temellere dayandırılmasını sağladı ve çalışmaların klinik süreçlerle uyum içinde ilerlemesine olanak tanıdı.

Özer, sanatın sağaltıcı gücünü merkeze alan çok sayıda atölye çalışmasını, özel programlar çerçevesinde yapılandırarak uygulamıştır. Bu atölyeler, katılımcıların psikolojik iyilik hâlini destekleyen, ifade becerilerini geliştiren ve bireysel farkındalıklarını artırmayı amaçlayan özgün içeriklerle biçimlendirilmiştir.

Üniversite Bünyesinde Kalıcı Sanat Eserleri

Seramik sanatçısı ve akademisyen Özlem Özer Tuğal, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa bünyesinde sürdürdüğü akademik çalışmalarının yanı sıra, üniversite kampüsünün fiziksel ve estetik atmosferine katkı sunan kalıcı sanatsal projelere de imza atmıştır. Bu bağlamda, üniversite bahçesi için tasarladığı su kapları, sebiller, çeşmeler, çiçek panoları ve içi mekân duvar panosu yerleştirmeleri hem mekânsal belleği güçlendirmeyi hem de kamusal alanlarda sanatın dönüştürücü gücünü görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte en çok kampüs hayvanlarına özel kullanıma yönelik tasarımlar üretilmiştir.

Görsel 15. İstanbul Üniversitesi, Balta Limanı tesisleri cam fonksiyonel Sebil heykeli 2mx 1.5m 1.5m boyutlarında cam füzyon çalışması

Bahçeye yerleştirilen seramik panolar, günün belleğini oluştururken hem görsel zenginlik sunmakta hem de öğrenci, akademisyen ve ziyaretçilerle duygusal bir bağ kurmayı hedeflemektedir. Eserlerde sıklıkla, geleneksel Türk motifleriyle birlikte modern çizgisel kompozisyonlar iç içe geçmiştir. Bu durum, Tuğal'ın ge-

leneği çağdaşlıkla buluşturma yaklaşımının bir yansımasıdır. Proje, aynı zamanda sanatın eğitim mekânlarındaki rolüne dair önemli bir örnek oluşturmaktadır. Bahçedeki seramik uygulamalar, sadece estetik değil; aynı zamanda eğitsel bir işleve de sahiptir. Öğrencilerin sanatla doğrudan temas kurabileceği, sanat eserlerinin gündelik yaşamın bir parçası hâline geldiği bu tür mekânsal müdahaleler, Tuğal'ın sanat ve yaşam arasındaki bağı güçlendirme hedefinin bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Özlem Özer Tuğal'ın İstanbul Üniversitesi bahçesi için gerçekleştirdiği bu özgün seramik uygulamaları, kamusal alanda sanat üretiminin ve sanat eğitiminin birleşim noktasında durmakta; sanatçının kent estetiği, kültürel miras ve mekânla etkileşim konularındaki duyarlılığını yansıtan nitelikli bir örnek teşkil etmektedir.

Uluslararası ve Disiplinlerarası Sanat Atölyeleri, Projeler ve Kamusal Alanda Kalıcı Sanat Uygulamaları

Eğitim fakültesi öğrencileri, engelli bireyler ve farklı fakültelerden katılımcılarla birlikte yürütülen atölye çalışmaları.

Amaç: Sanatın motive edici, özgüveni artırıcı ve sosyal becerileri geliştiren etkisini yaygınlaştırmak.

Uygulamalar: Seramik şekillendirme teknikleri, cam füzyon, doğal malzemelerle yaratıcı tasarım gibi tekniklerin öğretildiği uygulamalı dersler.

Kent Seramikleri Alanında Gerçekleştirilen bazı Projeler ve Tasarımlar, Tarihimizin Kültür Işığında, Selçuklu İzleri Yamanevler Metro İstasyonu Seramik Pano Uygulaması

Sanatçı-akademisyen Özlem Özer Tuğal tarafından tasarlanan ve uygulanan "Tarihimizin Kültür Işığında, Selçuklu İzleri" başlıklı seramik pano çalışması, geçmişten günümüze taşınan kültürel mirasın sanat yoluyla çağdaş kentsel mekânlarda yeniden hayat bulmasını amaçlayan bir projedir. Bu özgün eser, Yamanevler Metro İstasyonu için özel olarak hazırlanmış olup, Anadolu Selçuklu sanatının en görkemli mimari örneklerinden biri olan Kubadabad Sarayı'ndan esinlenmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin en parlak dönemlerinden birinde, Sultan Alaaddin Keykubad (1220–1237) tarafından Beyşehir Gölü kıyısında yazlık saray

olarak inşa ettirilen Kubadabad Sarayı, günümüzde mimari süsleme ve çini sanatı açısından eşsiz bir kaynak niteliği taşımaktadır. Sarayda yapılan arkeolojik kazılar sonucunda gün yüzüne çıkarılan çini örnekleri; dönemin inanç sistemlerini, estetik anlayışını ve figüratif anlatım biçimlerini yansıtan değerli arkeolojik ve sanatsal belgeler niteliğindedir. Tuğal, bu tarihi zenginliği ve sembolik formları çağdaş sanat pratiği ile yorumlayarak eserine taşımıştır. Boyutları 10,20m x 2,10m x 10cm olan seramik pano, Kubadabad Sarayı çinilerinde yer alan karakteristik desenlerin ve rölyef motiflerin yorumlanmasıyla tasarlanmıştır.

Görsel 16. Marmaray Yamanevler Metro İstasyonu Boyutları 10,20m x 2,10m x 10 cm olan seramik pano,

Pano yüzeyinde ajur, yüksek kabartma ve yüzey dokulama teknikleri kullanılarak geleneksel form ve motiflerin üç boyutlu ifadesi sağlanmıştır. Tüm detaylar, sanatçı tarafından elde şekillendirilmiş ve yüzey uygulamaları titizlikle işlenmiştir. Seramikler, farklı sıcaklıklarda üç aşamalı fırınlama sürecinden geçirilmiştir: 950°C'de ilk pişirim, 1100°C'de sır pişirimi ve 750°C'de altın dekor pişirimi gerçekleştirilmiştir. Bu teknik altyapı, eserin hem dayanıklılığını hem de estetik derinliğini artırmaktadır. Tuğal'ın bu çalışması, yalnızca bir dekoratif öge olmanın ötesine geçerek; kültürel mirasın kamusal alanda yeniden temsil edilmesine, tarihsel belleğin çağdaş yaşamla buluşmasına olanak tanımaktadır. Selçuklu dönemine ait motiflerin bugünün kent yaşamına entegre edilmesi, sanatçının geçmişe duyduğu hayranlık ve bağlılığın yanı sıra, bu mirası geleceğe aktarma

sorumluluğunun da bir göstergesidir. Böylece eser, tarihsel sürekliliği ve kültürel kimliği yansıtan işlevsel bir sanat nesnesi olarak metro istasyonunun fiziksel ve simgesel dokusuna katkı sunmaktadır.

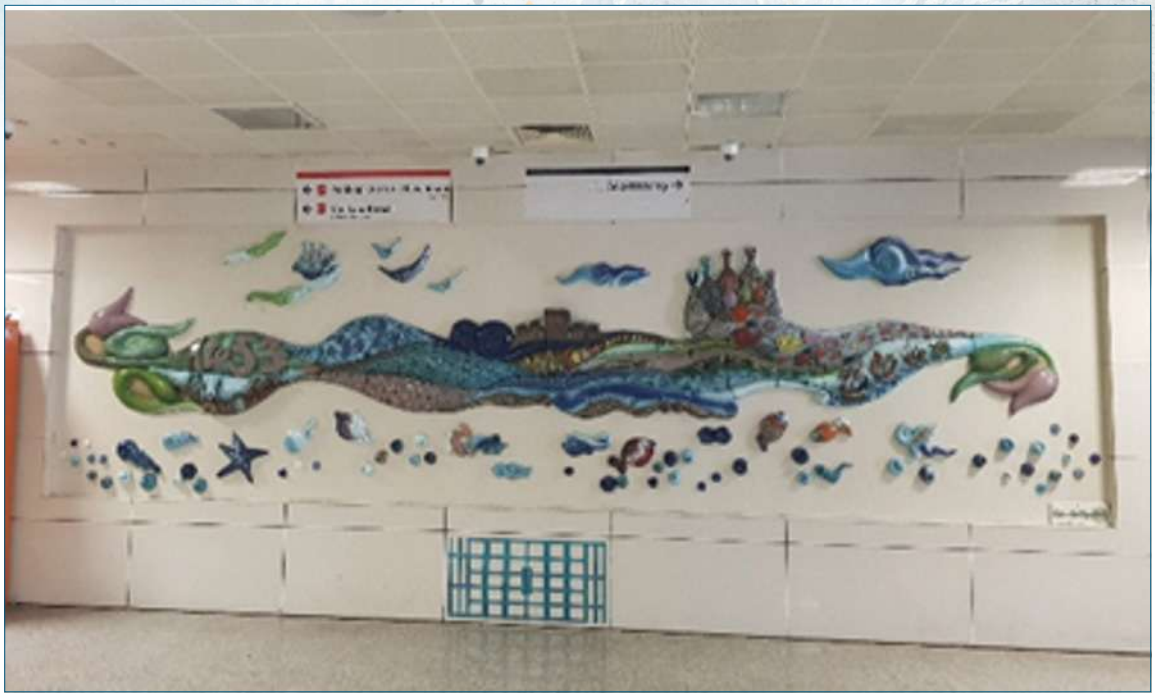
Görsel 17. Marmaray Yamanevler Metro İstasyonu

Görsel 18. Marmaray Yamanevler Metro Boyutları 10,20m x 2,10m x 10cm olan seramik pano detay İstasyonu detay

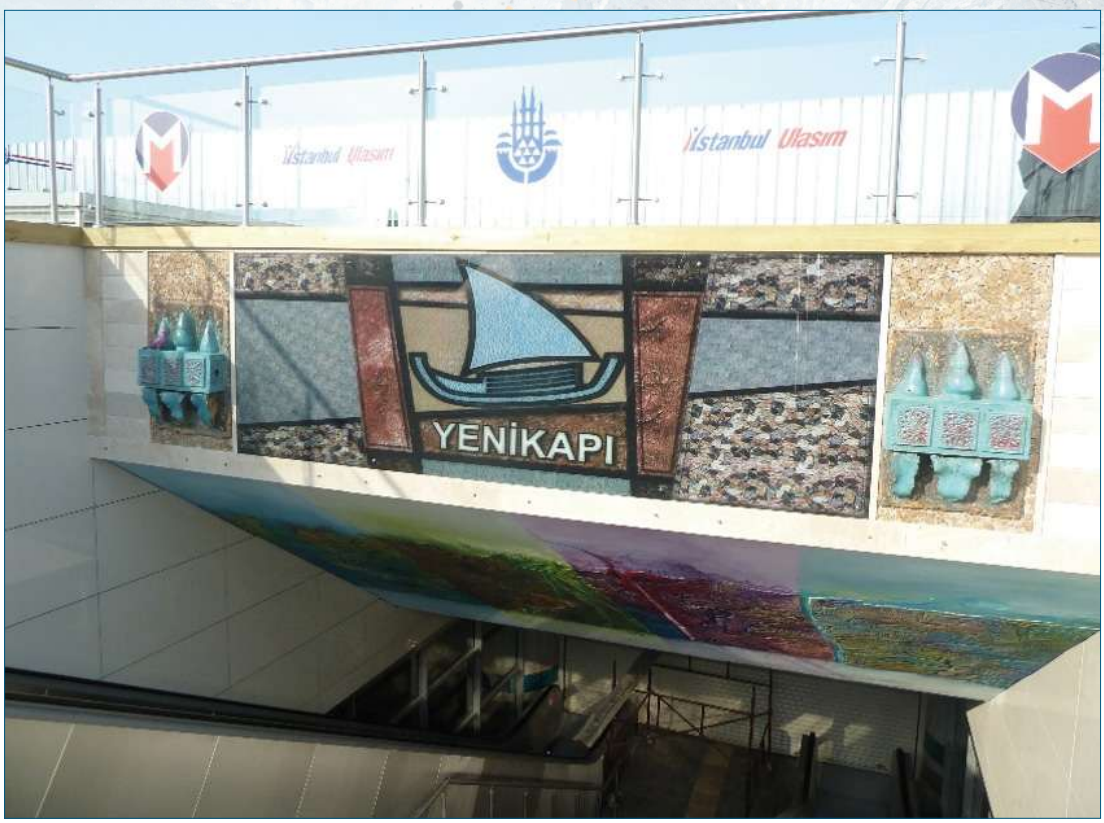
YENİKAPI METRO İSTASYONU SERAMİK PANO UYGULAMASI

Sanatçı Özlem Özer Tuğal'ın kamusal alanda gerçekleştirdiği önemli projelerden biri de Yenikapı Marmaray İstasyonu'nda yer alan seramik pano çalışmasıdır. Bu proje, İstanbul'un kültürel mirasını ve tarihsel katmanlarını yansıtan sanatsal bir yorum niteliği taşır. Tuğal, istasyonun mimari yapısıyla uyum içinde kurguladığı bu seramik panoda, modern kent yaşamı ile geçmişin izlerini bir araya getirerek, izleyiciye hem estetik hem de düşünsel bir deneyim sunmayı amaçlamıştır.

Görsel 19. Marmaray Yenikapı İstasyonu, "Fetih" isimli 8,5mx2,5mx15cm boyutlarında seramik yüksek rölyef Seramik pano

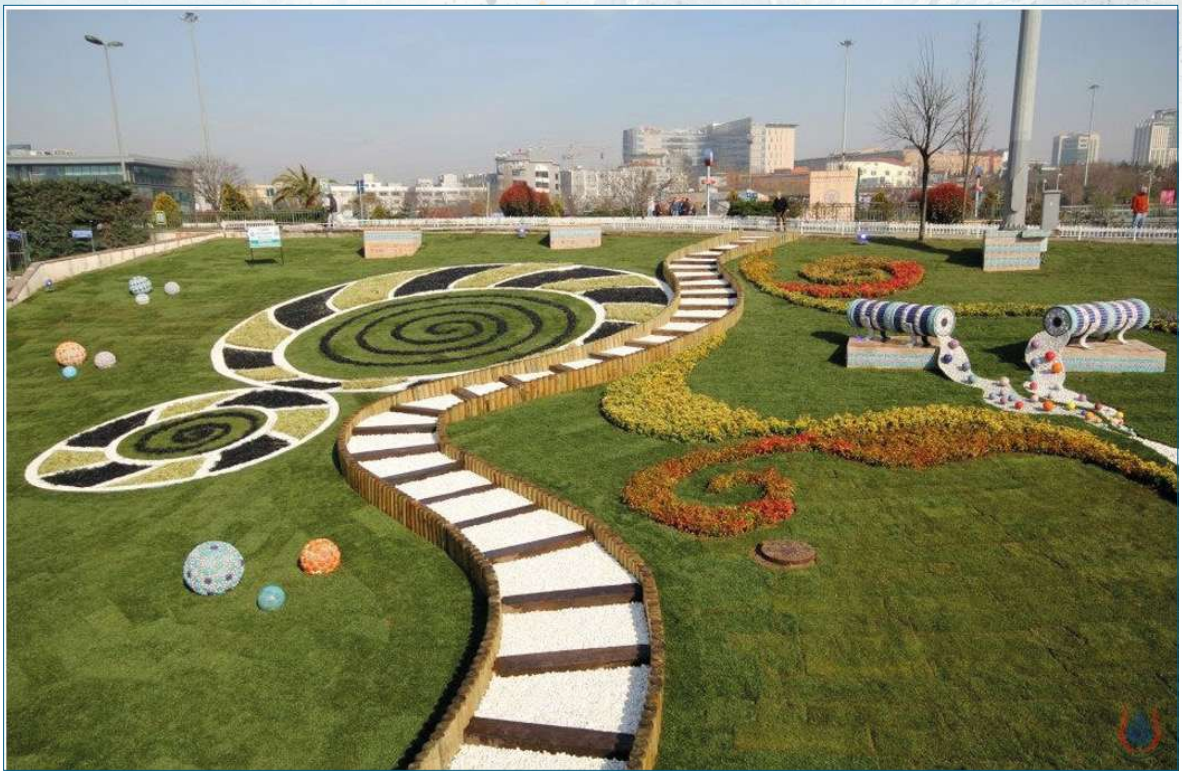
Renk, doku ve biçim açısından zengin öğelerle oluşturulan pano, hem işlevsel bir kamusal sanat eseri olarak mekâna değer katmakta hem de kent belleğini güçlendirmektedir. Özlem Özer Tuğal'ın İstanbul'daki kent seramiği uygulamaları, kamu mekanlarında büyük ölçekli panolar aracılığıyla kente sanatsal bir kimlik kazandırmayı hedeflemiştir. Sanatçı Özlem Özer Tuğal'ın kamusal alanda gerçekleştirdiği önemli projelerden biri de Yenikapı Marmaray İstasyonu'nda yer alan seramik pano çalışmasıdır. Bu proje, İstanbul'un kültürel mirasını ve tarihsel katmanlarını yansıtan sanatsal bir yorum niteliği taşır. Tuğal, istasyonun mimari yapısıyla uyum içinde kurguladığı bu seramik panoda, modern kent yaşamı ile geçmişin izlerini bir araya getirerek, izleyiciye hem estetik hem de düşünsel bir deneyim sunmayı amaçlamıştır. Renk, doku ve biçim açısından zengin öğelerle oluşturulan pano, hem işlevsel bir kamusal sanat eseri olarak mekâna değer katmakta hem de kent belleğini güçlendirmektedir.

Görsel 20. Marmaray Yenikapı İstasyonu dış dört giriş fonksiyonel postmodern Selçuklu desenli duvar kuş evi. 2013

KENT TASARIMLARI PROJESİ: TOPKAPI KÜLTÜR PARKI

Özlem Özer Tuğal'ın en önemli projelerinden biri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yeşil Alanlar Daire Başkanlığı tarafından teklif edilen "Kent Tasarımları Projesi"dir. Bu proje, İstanbul'un tarihi ve kültürel öneme sahip olan Topkapı Kültür Parkı Panorama Müzesi'nin karşı yamacına yerleştirilmiştir. İstanbul'un fethinin gerçekleştiği ve tarihsel olarak çok önemli bir yer olan Topkapı, mekân olarak sanatçının derinlemesine düşündüğü ve tasarımlarına ilham verdiği bir bölge olmuştur. Bu projede, fetih tarihini yansıtan özgün bir tasarım dilini mekâna kalıcı bir şekilde aktaran Tuğal, kent seramiklerinin kültürel bağlamdaki önemini vurgulamıştır.

Görsel 21. Topkapı Kültür Parkı Panorama Müzesi yamacı,"sevgi Yolu"isimli enstalasyon

"Çiçeklerin Dilinden Geleceğe Miras" Projesi: Uluslararası ve disiplinler arası Türkiye'nin tıbbi, Endemik ve Aromatik çiçekleri üzerinde Hatay Tanıtım projesi

Hatay Valiliği ile İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölüm Başkanlığı iş birliğiyle yürütülen "Uluslararası Disiplinler arası Türkiye'nin Tıbbi ve Aromatik Endemik Bitkileri Üzerinden Hatay Kadim Tarihi ve Kültür Değerlerini Tanıtım Projesi" kapsamında "Çiçeklerin Dilinden Geleceğe Miras" başlıklı uluslararası karma bir sergi gerçekleştirdi. Özer, Hatay Arkeoloji Müzesi ev sahipliğinde açılan sergiyi, disiplinler arası bir yaklaşımla kurgulanmış olup, Türkiye'nin zengin endemik bitki örtüsünün kültürel ve sanatsal temsiliyetini ortaya koymayı amaçladı. Sergide, Türkiye'den 119 ve yurt dışından 15 akademisyenin yanı sıra, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'nın sanat bölümlerinde öğrenim gören 57 öğrencinin katılımıyla üretilmiş toplam 300 eser yer almıştır. Söz konusu eserlerde, Türkiye'nin ve Hatay'ın özgün endemik bitki türleri; seramik, tezhip, minyatür, dokuma, keçe, vitray, mozaik, resim ve illüstrasyon baskı gibi çeşitli geleneksel ve çağdaş sanat teknikleriyle yorumlanmıştır. Bu bağlamda sergi hem bilimsel hem sanatsal bir platform olarak, kültürel

mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması sürecinde önemli bir işlev üstlenmiştir.

Görsel 22. "Çiçeklerin Dilinden Geleceğe Miras" Projesi çıktısı Sağlığa faydalı bitki çiçeklerinden oluşan seramik Pano 9mx3mx15cm boyutlarında Hatay Müzesi Kalıcı eser

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında, Jandarma Subayı olan babasının son görev yeri olan Eskişehir'de doğan Özlem Özer Tuğal'ın annesinin ailesi, Orta Makedonya bölgesinde bulunan Langaza'dan "Langaza Mübadilleri" olarak Türkiye'ye göç etmiş; babasının kökenleri ise Hatay'ın Dörtyol ilçesine dayanmaktadır. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlayan Tuğal, yükseköğrenimini de yine İstanbul'da sürdürdü.1997 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nde Prof. Güngör Güner danışmanlığında "Günümüzde Özgün İşlevsel Seramik Sanat Objeleri" başlıklı yüksek lisans tezini tamamladı. 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu (TBMYO) Seramik, Cam ve Çinicilik Programı'nda Araştırma Görevlisi olarak akademik kariyerine başladı. 2009 yılında aynı birimde Öğretim Görevlisi kadrosuna atandı.Sanat yaşamında, Türk geleneğinden ilham alarak, geleceğe kalıcı eserler bırakmayı temel misyon edinen Tuğal, özellikle kamusal alanlarda gerçekleştirdiği seramik pano projeleriyle tanınmaktadır. İstanbul'un çeşitli bölgelerinde hayata geçirdiği kent seramikleri projeleri, sanatçının estetik anlayışını kamusal alana taşıma çabasının birer göstergesidir. 2013-2016 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Raylı Sistemler Müdürlüğü iş birliğiyle yürütülen Marmaray projeleri kapsamında tasarladığı seramik panolar, kurul onayından geçerek İstanbul Metro istasyonlarında kalıcı eserler olarak yerini almıştır.

2016 yılında, İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulan Enuygar Engelsiz Sanat Atölyesi'nin kurucuları arasında yer alarak erişilebilir sanat anlayışının öncülerinden biri olmuştur. Bu kapsamda uygulamalı sanat eğitim programları geliştiren Tuğal, 2016-2018 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda aldığı eğitimle Sanat Terapisti unvanını almış, aynı dönemde hem yatan hastalar hem de ayaktan tedavi gören bireyler için sanat terapisi atölyeleri düzenlemiştir. Ayrıca 2014-2019 yılları arasında, kurumsal ve özel kuruluşlarda engellilik alanında erişilebilirlik projeleri yürütmüş ve atölye çalışmaları gerçekleştirmiştir. Sanatçının eserleri, ulusal ve uluslararası müzelerde ve koleksiyonlarda yer almakta olup, kendisi aynı zamanda birçok önemli ödüle layık görülmüştür. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Seramik Sanatı dalında Devlet Ödülü'ne, Kıbrıs Cumhurbaşkanlığı tarafından ise madalya ve teşekkür belgesine layık görülmüş; çeşitli devlet ve özel kurumlarca da başarı belgeleriyle onurlandırılmıştır. 2017 yılında, Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle hazırlanan Marmara Bölgesi Geleneksel Sanatlar Envanteri'ne sanat ustası olarak dâhil edilmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde birçok projenin yürütücülüğünü üstlenen Tuğal, seminerler ve atölye çalışmaları ile akademik ve sanatsal üretimini sürdürmektedir. T.C. Cumhurbaşkanlığı himayesinde düzenlenen Yeditepe Bienali kapsamında, iki enstalasyon projesi seçilerek İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmiştir. Seramik ve cam alanındaki eğitim süreci ile birlikte 28 yıllık akademik kariyeri toplamda 35 yılı bulmuştur. Meslek hayatına İstanbul Üniversitesi'nde başlayan sanatçı, halen İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi ile Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nun Seramik ve Cam Tasarımı ile Grafik Tasarımı programlarında öğretim görevlisi olarak görevini sürdürmektedir.

Kaynaklar

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi L, 2020/3, 9-22
Geliş Tarihi: 30.03.2020, Kabul Tarihi: 9.11.2020, Yayın Tarihi 30.12.2020
Cc: By-Nc-Nd 4.0 Geleneksel El Sanatlarında Kullanılan Çintemani Motifi ve Seramik Sanatına Yansımaları, Bengütay Hayırsevera

Görsel Kaynaklar
Görsel 1-22: Özlem Özer Tuğal kendi arşivi